

TOEN HEMEL & AARDE VAN PLAATS VERWISSELDEN

Kleioskoop

JAN VAN OUDHEUSDEN

Vietnam-oorlogs- films van a tot z

*'In oorlogen, meer dan waar elders in de wereld
gebeuren de dingen anders dan hoe men het verwacht,
en zien er van dichtbij anders uit dan van een afstand.'*

Karl von Clausewitz

Tientallen speelfilms zijn er in de afgelopen 35 jaar gemaakt met de Vietnamoorlog als thema. Het aanbod is uiterst divers. Sommige films – zoals *'Born on the Fourth of July'* – speelden een belangrijke rol in het verwerkingsproces van Amerika's trauma. Andere waren puur gericht op effectbejag. Films als *'Rambo'* of *'The Green Berets'* verdedigden juist de oorspronkelijke Amerikaanse missie, de wereld vrijwaren van communistische agressie.

Met het bijgaande alfabetische overzicht wil ik de Kleio-lezer een zo volledig mogelijk rijtje van Vietnam-films aanbieden. Maar geen kwaliteitsindicaties in de vorm van sterren of punten: de lezer acht ik zeer wel zelf tot oordelen in staat.

1969 (1988) van Ernest Thompson
Kiefer Sutherland is geweldig als de gevoelige jongen die tegen de oorlog is. Een verhaal over moeilijke tijden en moeilijke relaties. Twee jongens in een bekrompen stadje: terwijl de een dienst neemt in Vietnam, gaat de ander in de oppositie. Met o.a. Robert Downey jr, Kiefer Sutherland, Bruce Dern, Mariette Hartley en Winona Ryder.

Air America (1990) van Roger Spottiswoode
Mel Gibson speelt een non-conformistische piloot. Robert Downey jr is zijn jonge maatje. Ze raken in de Vietnamoorlog betrokken bij opium-smokkel. Een van de weinige komedies over de oorlog, gebaseerd op het boek *Stars* van Christopher Robbins. Met o.a. Mel Gibson en Robert Downey jr.

L'Amant (1991) van Jean-Jacques Annaud
Verfilming van de autobiografische bestseller van Marguerite Duras. Het verhaal over een Frans meisje, geboren in Indo-China, dat

zich noch bij haar familie, noch op school in Saigon thuis voelt. Zij begint een romance met een welgestelde Chinee. Oogstrelende fotografie en prikkelende liefdesscènes, bij schitterende teksten, buiten beeld gelezen door Jeanne Moreau. Met o.a. Jane March, Tony Leung en Frédérique Meiniger.

Apocalypse Now (1979) van Francis Ford Coppola

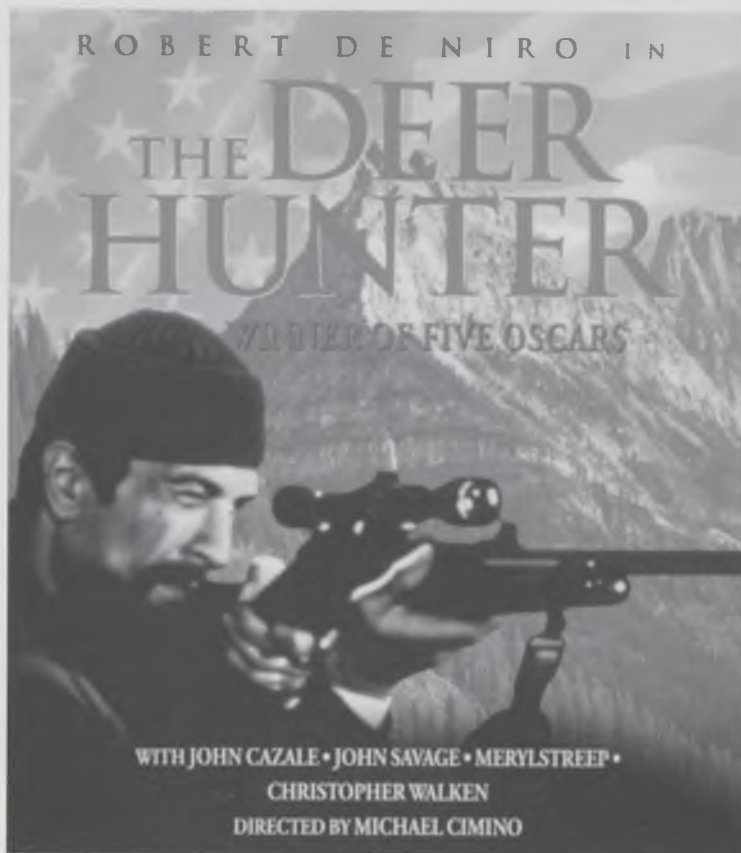
In opdracht van de CIA moet een kapitein (Sheen) in het geheim een kolonel (Brando) opsporen in de jungle van Vietnam. Naarmate hij verder doordringt in de rimboe, wordt hij steeds meer geconfronteerd met de misdadige handelingen van de Amerikanen. Brando is voor hem het levende bewijs van de beestachtigheid van de oorlog. Een visueel sublieme nachtmerrie, volgens velen de beste Vietnamfilm. Gebaseerd op het boek van Joseph Conrad, *Heart of Darkness*. Met o.a. Martin Sheen, Robert Duvall en Marlon Brando.

Birdy (1984) van Alan Parker

Deze film, gebaseerd op William Whartons gelijknamige roman, handelt over vele dingen: vriendschap, oorlog en vogels. In een trieste buurt in Philadelphia ontmoeten twee jonge mensen elkaar. De een (Cage) is van het sportieve type. De andere (Modine) is geobsedeerd door vogels. Dan komt de oorlog. Cage komt verminkt terug, Modine psychisch getraumatiseerd. Hij denkt dat hij een vogel is. Schitterend spel van beide hoofdrolspelers Nicolas Cage en Matthew Modine.

Born on the Fourth of July (1989) van Oliver Stone

Aangrijpend drama naar het autobiografische verhaal van rolstoelveteraan Ron Kovic (Cruise), oorspronkelijk een patriot voor God en Vaderland, eenmaal terug uit Vietnam een verwoed anti-oorlogsactivist. Veel realistische beelden afgewisseld met tv-journaals e.d.. Deze film, de tweede van Oliver Stones Vietnamtrilogie na *Platoon*, had een grote impact in Amerika. Met o.a. Tom Cruise, Willem Dafoe, Caroline Kava en Raymond J. Barry.

The Boys in Company C (1978) van Sidney J. Furie

Oppervlakkig product over rekruten die worden opgeleid en ter plaatse worden ingezet. Officieren zijn grote domkoppen en het hele leger is één grote, verslaafde bende. Ze besluiten het front te ontvluchten. Goed en kwaad zijn zo duidelijk gescheiden, dat de film ongeloofwaardig overkomt. Met o.a. Stan Shaw en Andrew Stevens.

A Bright Shining Lie (1998) van Terry George

Luitenant-kolonel John Paul Vann was één van de eerste Amerikanen die in Vietnam als adviseur werkte. Hij vervulde zijn missie als marinier zelfverzekerd en met een haarscherpe visie, hoewel hij zijn mening niet onder stoelen of banken stak. Na tien jaar strijd stapte hij uit het leger. Later keerde hij als burger terug naar Vietnam, het land waar hij van was gaan houden. Juist op het moment dat de zwaarste klappen voor de Vietnamese nog moesten komen.

Een keiharde realistische oorlogsfilm, gebaseerd op de gelijknamige biografie van John Paul Vann, van de hand van journalist Neil Sheehan. Met o.a. Bill Paxton.

Casualties of War (1989) van Brian de Palma

Een soldaat kijkt hulpeloos toe terwijl zijn kameraden een Vietnamees meisje verkrachten. Later slaagt hij erin de leden van zijn peloton voor het gerecht te krijgen. Surrealistische beeldmontages tonen mensonterende taferelen. Gebaseerd op een krantenartikel. Met o.a. Michael J. Fox en Sean Penn.

Cease Fire (1984) van David Nutter

Een veteraan lijdt onder de vertraagde gevolgen van een oorlogsyndroom, dat veroorzaakt werd door een afschuwelijk voorval. Pas als een kameraad zelfmoord pleegt geeft hij toe dat hij ergens aan lijdt. Naar het toneelstuk van George Fernandez, *Vietnam Trilogy*. Met o.a. Don Johnson en Lisa Blount.

Coming Home (1978) van Hal Ashby

Met idealisme trekt Dern ten strijde naar Vietnam, terwijl zijn vrouw (Fonda) in een hospitaal gaat werken. Hier ontmoet ze een half-verlamde soldaat (Voight). Dankzij elkaar leren zij zichzelf beter kennen. Als Dern terugkeert, zijn de poppen aan het dansen. Typisch Amerikaans melodrama, met de zinloosheid van de oorlog als thema. Met o.a. Jane Fonda, Jon Voight en Bruce Dern.

The Deer Hunter (1978) van Michael Cimino

Drie patriottische metaalarbeiders uit Pennsylvania vertrekken naar Vietnam, gebroederlijk zoals ze steeds op jacht gingen. Ze belanden in de gruwelijkheid van de oorlog. Die ervaring laat sporen na, waaraan ze kapot gaan. Een van de eerste en nog altijd meest controversiële Vietnamfilms. Met o.a. Robert De Niro, John Cazale, John Savage, Christopher Walken en Meryl Streep.

Distant Thunder (1988) van Rick Rosenberg

Een Vietnamveteraan die zich met anderen in de bergen had verstopt, komt tevoorschijn wanneer een vriend zelfmoord pleegt. Hij probeert zich aan de maatschappij aan te passen door een baantje en de kennismaking met de zoon die hij nooit kende. Met o.a. John Lithgow, Ralph Macchio en Kerrie Keane.

First Blood (1982) van Ted Kotcheff

Wanneer een Vietnamveteraan (Stallone) in een klein bergstadje arriveert, komt hij in de clinch met de autoritaire sheriff (Dhenny) en zijn sadistische trawanten. Wanneer ze hem tergen, komt zijn traumatische oorlogsverleden boven. Verblind door woede maakt hij amok in het rustige stadje. Eerste van drie Rambo-films, die een enorme rage veroorzaakten. In Europa uitgebracht als *Rambo*. Naar een roman van David Morrell. Met o.a. Sylvester Stallone, Richard Crenna en Brian Dennehy.

Flight of the Intruder (1991) van John Milius

Stereotiepe oorlogsfilm, gesitu-

eerd in 1972, hoofdzakelijk aan boord van een vliegdekschip met piloten die – gezien de vredesonderhandelingen in Parijs – Hanoi niet mogen bombarderen. Ze doen het toch. Naar een roman van Stephen Coonts. Met o.a. Danny Glover, Willem Dafoe, Brad Johnson en Rosanna Arquette.

Full Metal Jacket (1987) van Stanley Kubrick

Verfilming van een kort verhaal van Gustav Hasford. Een schokkend kijkje in een trainingskamp op Parris Island, en gevechtshandelingen in Vietnam. Steeds terugkerend thema van Kubrick is de onmenselijkheid. De keizerstad Hué werd er in Engeland voor nagebouwd. Met o.a. Matthew Modine, Adam Baldwin en Vincent d'Onofrio.

Gardens of Stone (1987) van Francis Ford Coppola

Op de nationale begraafplaats Arlington komen in 1969 voortdurend nieuwe graven bij. Vandaag is het de beurt aan een jonge soldaat die er steeds van droomde te vechten en te sterven voor zijn land. Deze film van de maker van *Apocalypse Now* toont een andere kant van de oorlog: die van de gesneuvelden. De opstandige Caan wordt bijgestaan door de zachtvaardige Jones. Naar een roman van Nicholas Proffitt. Met o.a. James Caan, Anjelica Huston en James Earl Jones.

Go Tell the Spartans (1978) van Ted Post

Lancaster, veteraan uit WO II en Korea, is rond 1964 militair adviseur in Vietnam en heeft zo zijn twijfels over de situatie. Hij krijgt bevel om een eenheid van slechtbewapende Vietnamezen te leiden. Ze worden door de Vietcong aangevallen en samen met een Amerikaanse korporaal stelt hij alles in het werk om zijn manschappen te redden. Naar de roman van Daniel Ford, *Incident at Muc Wa*. Met o.a. Burt Lancaster en Craig Wasson.

Going back (2001) van Sidney J. Furie

Een aantal veteranen gaat terug naar Vietnam, als reünie van de

Echo Compagnie. Eerst bezoeken ze toeristische attracties, maar weldra spelen door confrontatie met Vietnamezen de herinneringen en emoties op. Met o.a. Casper van Dien en Carre Otis.

Good Morning, Vietnam (1987) van Barry Levinson

Een van de beste Vietnamfilms, vanwege de mix van humor en compassie. De echte Adrian Cronauer was een dienstplichtige deejay bij de parate hap in Saigon in 1965. Een buitenbeentje die het beste voorhad met de Vietnamese bevolking. Hij werd verliefd op een plaatselijke schone, wier broer betrokken was bij de activiteiten van de Vietcong. Robin Williams (als Cronauer) draagt de film. Zijn radiomakerij wordt afgewisseld door hits uit die tijd. Ruzie met zijn superieuren kan niet uitblijven. Met o.a. Robin Williams, Forest Whitaker en Tung Thanh Tran.

The Green Berets (1968) van John Wayne

Ook als je de politieke verwikkelingen buiten beschouwing laat, had deze 'rechtse' knipoog naar de Special Forces, met veel clichés, genoeg absurde situaties om iedereen aanstoot te geven. Aan het einde gaat zelfs de zon onder in het oosten. Havik John Wayne, als super-cowboy rolmodel voor ultra-patriottische jongens, was zelf nooit soldaat. Met o.a. John Wayne, David Janssen en Aldo Ray.

Green Dragon (2001) van Timothy Lin Bui

Rond de val van Saigon in 1975 kwamen zo'n 100.000 Vietnamese vluchtelingen naar de VS. Oorspronkelijk werden ze gehuisvest in kampen in de woestijn. Het dagelijks leven in zo'n kamp staat centraal in deze film. Veel aandacht voor hoe ontheemden zich voelen, en sympathie jegens Vietnamezen in hun ellende. Met o.a. Patrick Swayze en Forest Whitaker.

Hamburger Hill (1987) van John Irvin

Koele, klinische en soms wat prekerige reconstructie van een slachtpartij in Vietnam. Troepen van de

101ste luchtlandingsdivisie leveren een strijd op leven en dood om een heuvel. Authentieke gevechtsscènes, maar weinig emotie. Nieuw is het element van spanning tussen blanke en zwarte soldaten. Met o.a. Michael Dolan, Anthony Barrile en Michael Patrick.

The Hanoi Hilton (1987) van Lionel Chetwynd

Hoe Amerikaanse krijgsgevangenen overleven in Hoa Lo, een van de beruchtste gevangenissen. Goedbedoeld, maar clichématig uitgewerkt. Rechtse retoriek als in *Rambo*. Vietnamezen zijn monsters. Met o.a. Michael Moriarty, Aki Aleong en Paul Le Mat.

Heaven and Earth (1993) van Oliver Stone

Na *Platoon* en *Born on the Fourth of July* de derde Vietnamfilm van de eigengereide Stone. Ditmaal staat de lijdensweg van de Vietnamezen centraal. Stone behandelt veertig jaar uit het leven van Le Ly Hayslip; hoe zij als kind opgroeide, gemarteld werd door Zuid-Vietnamezen en verkracht door de Vietcong, zwanger werd van een rijke man, met een Amerikaan naar de VS ontkwam, met nog een nastoot van ellende. Door haar boeddhistische levensvisie overleeft zij de 'American dream'. Met o.a. Tommy Lee Jones, Joan Chen, Haing S. Ngor en Hiep Thi Le.

In Country (1989) van Norman Jewison

Een meisje vecht om de waarheid te kennen over haar vader die sneuvelde in Vietnam, voordat zij geboren was. Naar een roman van Bobbie Ann Mason. Met o.a. Emily Lloyd, Bruce Willis, John Terry en Joan Allen.

Indochine (1991) van Régis Wargnier

Een geschiedenis van menselijke relaties in de Franse kolonie Indo-China in de jaren dertig, tegen de achtergrond van ontwakend nationalisme. Eliane (Deneuve) leidt een rubberplantage, waar de inheemsen als koelies werken. Zij voedt de dochter op van haar omgekomen vriendin, een inlandse prinses. De komst van een jonge marinier brengt

het zekere bestaan aan het wankelen. Spectaculaire opnamen van een verbijsterend mooi land. Met o.a. Catherine Deneuve, Vincent Perez en Jean Yanne.

The Iron Triangle (1989) van Eric Weston

De oorlog gezien door de ogen van 'de vijand'. Een Amerikaanse officier wordt door jonge Vietcong-strijders gevangen genomen, maar zodra een officiële communistische functionaris uit Hanoi de gevangene opeist, werken de soldaat en de Vietnamezen samen om te overleven. Waar gebeurd verhaal, op basis van dagboek aantekeningen. Met o.a. Beau Bridges, Haing S. Ngor en Liem Whatley.

Jacknife (1989) van David Jones

Een Vietnamveteraan ontmoet een oude kameraad die bemoederd wordt door zijn zus en die lijdt aan het schuldgevoel de oorlog te hebben overleefd. Er bloeit een romance tussen de veteraan en de zus, waardoor de kameraad zijn houvast dreigt te verliezen. Naar het toneelstuk *Strange Snow* van Stephen Metcalfe. Met o.a. Robert De Niro, Ed Harris en Kathy Baker.

Jacob's Ladder (1990) van Adren Lyne

Een veteraan ontdekt dat hij in Vietnam ongewild voorwerp was van een medisch experiment. Wat heeft het leger met hem uitgespookt? Hallucinerende film vol beklemmende scènes. Met o.a. Tim Robbins, Elizabeth Pena en Danny Aiello.

The Lost Command (1966) van Mark Robson

Een militair uit een eenvoudige Baskische boerenfamilie aanvaardt het commando over een stel losgeslagen para's. Bij Dien Bien Phu lijden zij manmoedig de nederlaag, waarna ze de strijd in Algerije voortzetten. Met o.a. Anthony Quinn, Alain Delon en George Segal.

The Lover zie l'Amant

Missing in Action (1984) van Joseph Zito

Routineuze actiefilm zonder his-

torische grond. Amerikaanse kolonel is ervan overtuigd dat er nog landgenoten gevangen zitten in Vietnam. Samen met een andere Vietnamveteraan dringt hij diep door in de jungle voor een geslaagde bevrijdingsactie. Dan stuiten ze op de vijand, die ze genadeloos afmaken. Sadistische beelden en een duidelijke boodschap: met dit soort Rambo-types was de oorlog nooit verloren. Met o.a. Chuck Norris, M. Emmett Walsh en James Hong.

Off Limits (1988) van Christopher Crowe

Onderzoek naar de moord op zes prostituees in Saigon in 1968. Het spoor leidt naar een Amerikaanse officier. Het onderzoek wordt van hogerhand tegengewerkt. Broeierige sfeer van de oorlog wordt voelbaar. Met o.a. William Dafoe, Gregory Hines en Amanda Pays.

Operation Dumbo Drop (1995) van Simon Wincer

Oppervlakkige komedie maar wel gebaseerd op een waar gebeurd verhaal uit het jaar 1968: een olifanten-transport van 200 mijl naar een Vietnamees dorp door Amerikaanse troepen. Met o.a. Danny Glover en Ray Liotta.

Path to War (2002) van John Frankenheimer

Van de maker van *The Manchurian Candidate*. Thema is nu eens niet de rauwe realiteit in de jungle van Vietnam, maar de politieke besluitvorming in Johnsons staf. De film stelt adviseur Clark Clifford (Sutherland) tegenover defensie-minister Robert McNamara (Baldwin), en president L.B. Johnson (glansrol van Gambon) die er ongemakkelijk tussen zit: de besluiten raken de levens van honderdduizenden. Met o.a. Michael Gambon, Donald Sutherland en Alec Baldwin.

Platoon (1986) van Oliver Stone

Eerste deel van Vietnam-trilogie van Vietnamveteraan Oliver Stone. Kerels uit alle delen van de VS bevinden zich in de hete, vochtige jungle. Het peloton staat onder leiding van een tweetal sergeanten, de ene (Berenger) een onverschillige, rauwe bonk; de andere (Dafoe) een

OP ZOEK NAAR VREDE

Het vervolg op TOEN HEMEL EN AARDE OM HAARS VERWISSELDEN

Uit de film 'Heaven and Earth' van Oliver Stone, gebaseerd op de twee boeken van Le Ly en James Hayslip.

humane vent die iedereen fair wil behandelen, inclusief de vijand. Magistrale film met virtuoos geënsceneerde gevechtsscènes; zenuwslopende kijk op het oorlogsgeweld. Met o.a. William Dafoe, Tom Berenger, Charlie Sheen en Forest Whitaker.

Purple Hearts (1984) van Sidney J. Furie

Marinedokter wordt verliefd op verpleegster in Vietnam. Een van de weinige love stories in de Vietnamoorlog, maar te veel driestuiversroman om te overtuigen. Met o.a. Ken Wahl en Cheryl Ladd.

The Quiet American (2002) van Philip Noyce

Saigon 1955. Tom Fowler (Caine), een cynische Britse oorlogscorrespondent, wordt ondervraagd over de dood van een jonge Amerikaanse diplomaat Alden Pyle. Fowler heeft hem goed gekend, niet alleen omdat Pyle op het punt stond met Fowlers ex-vriendin te trouwen. Pyle was in Vietnam met een geheime missie. Gebaseerd op Graham Greenes roman uit 1955. De overgang van de Franse naar de Amerikaanse bemoeienis met Vietnam vormt de politieke achtergrond. In 1958 heeft Joseph Man-kiewicz de roman van Greene al eens verfilmd. Nu met o.a. Michael Caine, Do Thi Hai en Brendan Fraser.

Some Kind of Hero (1982) van Michael Pressman

Een zwarte Vietnamveteraan (Pryor) kan op een aantal verrassingen rekenen als hij na zes jaar krijgsgevangenschap thuiskomt. Zijn vrouw wil hem laten vallen, het leger wil niets meer van hem weten en de maatschappij wil alleen maar vergeten. Gebaseerd op een roman van James Kirkwood. Met o.a. Richard Pryor, Margot Kidder en Ray Sharkey.

Taxi Driver (1976) van Martin Scorsese

Man (Robert de Niro) komt terug uit Vietnam met chronische slapeloosheid; als taxichauffeur observeert hij de nachtelijke troosteloosheid van New York. De Niro in een geniale

rol van waarnemer van een afdaling naar de hel. Hij draait helemaal door als hij New York met Vietnam verwart. Eerste film met als thema de dolgedraaide Vietnamveteraan. Met o.a. Robert de Niro, Cybill Shepard en Jodie Foster.

Three Seasons (1999) van Tony Bui

Hoewel deze film werd aangekondigd als 'de enige Amerikaanse film die helemaal in Vietnam gemaakt is', is er weinig Amerikaans aan. Centraal staat de toewijding van de Vietnamese bevolking tot de eigen cultuur. Drie levensverhalen zijn met elkaar verbonden: dat van Kien An, die in een sanatorium lotusbloemen plukt; dat van de schuchtere, poëtische Dao; en dat van de riksharijder Hai. Ex-marinier James Hagar (Keitel) is op zoek naar zijn Vietnamese dochter. Met o.a. Ngoc Hiep Nguyen, Manh Cuong Tran, Don Duong en Harvey Keitel.

Tigerland (1999) van Joel Schumacher

Een low budget film van *good old* Joel Schumacher, deels geïnspireerd op de Deense Dogma-95 cineasten. De film speelt zich geheel af in de VS. In tegenstelling tot de geijkte Vietnamfilms gaat het hier louter om de angsten en morele dilemma's die voortkomen uit het vooruitzicht te moeten doden of sterven. Bozz is een onhandelbare soldaat, veracht door zijn superieuren, die in de beslissende laatste week van het trainingsprogramma in kamp Tigerland zichzelf bewijst. Met o.a. Colin Farrell.

Uncommon Valor (1983) van Rod Amateau

Een Amerikaanse kolonel brengt de lichaamsdelen bijeen van de leden van het peloton van zijn zoon, na een mislukte uitbraakpoging van krijgsgevangenen. Op een waar verhaal gebaseerd. Bedoeld als pilotfilm voor een nooit gemaakte tv-serie. Met o.a. Gene Hackman, Robert Stack, Fred Ward en Patrick Swayze.

We were soldiers (2002) van Randall Wallace

Gibson – ook de producent – speelt luitenant-kolonel Hal Moore die zijn brigade in 1965 in een van de zwaarste gevechten leidde. Nieuwe technieken (als in *Saving Private Ryan*) zorgen voor overonderendend effect. Ook aandacht voor vrouwen van de soldaten op deze missie. Gibson is een wel erg clichématige godvrezende macho. Met o.a. Mel Gibson, Madeleine Stowe, Sam Elliott en Chris Klein

Bronnen

Koen Henskens, *Vietnam en Hollywood* (Informatiemap Nijmeegse nascholingsconferentie 2004).
Mark C. Carnes (ed.), *Past Imperfect. History according to the movies*, New York 1996.
Robert Hofman's Speelfilm Encyclopedie, zesde editie, Haarlem 1995.
www.vietnamwar.com
diverse filmsites